

Nr B 143

Av herr Svensson i Stenkyrka m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr B 31, angående pensionsreglering för statsanställda m. m.

I Kungl. Maj:ts proposition nr B 31/1958 (nr 157/1958) angående pensionsreglering för statsanställda m. m. förekommer på sid. 8 i referatet av den mellan civildepartementet och personalorganisationerna träffade överenskommelsen bl. a. följande mening: »I fråga om statsanställda i arvodesbefattning har vid förhandlingarna förutsatts, att pensionsrätt enligt reglementet skall under dessa villkor medges om anställningen till sin reella beskaffenhet väsentligen motsvarar lönegradsplacerad tjänst.» De åsyftade villkoren är de som föreslås gälla beträffande hittills icke pensionsberättigande anställningar.

Då ordet »arvodesbefattning» främst plägar användas om dylika befattningar för ålderspensionerade officerare och underofficerare inom försvaret — den talrikaste gruppen — men också undantagsvis eljest, synes det angeläget att vinna klarhet över innebörden av den citerade meningen. I alla händelser finner undertecknade angeläget att i samband med den föreslagna pensionsregleringen en rättmätig lösning åvägbringas av pensionsförhållandena såväl för före den 1 juli 1952 pensionerade, som efter nämnda datum har eller innehaft arvodesbefattningar inom försvaret, som i fråga om det nu föreliggande pensionsförslagets verkningar för dem som i framtiden efter uppnådd pensionsålder väljer att kvarstå i arvodesbefattning.

Riksdagen har vid upprepade tillfällen haft att ta ställning till motioner rörande förbättrade pensionsförhållanden för personal i arvodesbefattning inom försvaret. Ifrågavarande personal, som utom i få undantagsfall pensioneras vid 50 års ålder från beställning som kapten (motsv.) eller fanjunkare (motsv.), kvarstår i regel till 65 års ålder, då de, som för närvarande är fallet, är hänvisade att återgå till den pension som gällde för dem då de passerade 50-årsstrecket, den gräns som är deras formella pensionsålder men efter vilken tjänsten fortsatt 15 år och mera. Under en så lång tid som 15 år händer givetvis åtskilligt på löne- och pensionsområdena. Som nu senast varit fallet har lönen för motsvarande personal på aktiv stat höjts dels på grund av tjänsteförteckningsrevision med verkan från den 1 juli 1952, vilket omedelbart återverkade på pensionsläget för den aktiva personal som tillträdde pension efter nämnda datum, och dels i samband med

den omläggning av löneskalan som genomfördes 1956/57 och som får sina följdverkningar i pensionshänseende i och genom det nu föreliggande pensionsförslaget rörande statsanställda. I båda dessa sammanhang har arvodespersonalens inom försvaret löneförmåner följt med motsvarande grupper på aktiv stat, någonting fullt logiskt och rättmätigt då dels aktiv personal skulle ha krävts i och för befattningarna om de icke kunnat besättas med arvodespersonal, och dels med hänsyn till att arvodesbefattningarna, i vart fall det ojämförligt stora flertalet, prövats i olika omgångar av statens organisationsnämnd, som rationaliserat bort en del men funnit de återstående fullt likvärdiga med motsvarande befattningar för personal på aktiv stat. I detta sammanhang bör i korthet ytterligare påvisas att befattningarna i fråga icke tillkommit som någon vänlighet från statsmakternas sida för att, som det stundom med en dragning åt begreppet sinekur brukar sägas, »bereda sysselsättning i fortsättningen åt dessa tidigt pensionerade». I 1942 års försvarsbeslut, där fråga om en viss rörlighet i personalstaterna med tanke på eventuella indragningar behandlades, räknades arvodesbefattningarna som ett betydelsefullt medel i dylikt syfte. Man kunde ha färre aktivt anställda då befattningarna i stället besattes med arvodespersonal, som vid uppkommande behov kunde sägas upp och entledigas. Vidare har i en mångfald olika sammanhang erkänts nyttan ur försvarets synpunkt av att i fortsättningen få utnyttja denna äldre men fullt arbetsföra personals stora erfarenhet och rutin på olika poster. Det senare förfelas givetvis i och med svårigheten att få en normal rekrytering till arvodesbefattningarna, således ålderspensionerade, och då man i dessas ställe nödgas sätta in ersättare, reservanställt befäl eller civila tjänstemän, som förutom att de saknar de vid arvodesbefattningarnas inrättande beräknade kvalifikationerna icke har någon pension att dra in under anställningstiden utan måste ha hel avlönning och med tiden också pension. Vad dessa ersättare betyder för statskassan har bestyrkts genom en av försvarets civilförvaltning på Kungl. Maj:ts uppdrag företagen utredning som framlagts i dagarna och av vilken framgår att utgifterna för arvodespersonalen per år skulle vara 5,4 milj. kronor mindre om befattningarna kunde rekryteras på normalt sätt, således med personal som avgått från aktiv stat med ålderspension.

Det råder intet tvivel om att den mer eller mindre misslyckade rekryteringen av personal i arvodesbefattning inom försvaret har sin orsak i den behandling som denna personals pensionsfråga fått undergå. De har enligt ovan fått löneförbättringarna. Däremot har de icke fått motsvarande pensionsförbättring med följd att de, om ändring ej sker, i förevarande sammanhang får i och med avgången från arvodesbefattning vidkännas *en standardsänkning ned till omkring 47 procent av den senast uppburna lönen*. Att märka i sammanhanget är att dessa, som redan en gång intjänat sin pension, i och med att de i likhet med den aktiva personalen uppbär nettolön —

således med pensionsavgiften frånräknad — ända fram till arvodesanställningens slut fortsätter att betala till pension.

Vad betänkligheterna mot en reform på området i fråga hittills främst bottnat i är dels att pensionsåldersstreckets betydelse för pensionsunderlaget icke skall få rubbas, dels farhåga för konsekvenser på andra håll av ett bifall för arvodespersonalens del. År 1947 åsidosattes pensionsåldersstrecket på ett mycket avgörande sätt i och med att även för länge sedan pensionerade fick räkna ett helt annat pensionsunderlag än det som gällde då de på sin tid gick i pension. Skälen för att göra ett avsteg i här förevarande sammanhang torde vara att anse långt starkare nu än de som avgjorde saken år 1947. Några konsekvenser i fråga om andra grupper kan ej med fog göras gällande. Arvodespersonalen har nämligen icke någon motsvarighet på annat håll. Den är ständigt tjänstgörande på samma sätt som aktiv personal; varje befattning är fastställd av statsmakterna och uppförd i statsliggarens personalförteckningar; lönen utgår enligt gällande löneplan.

När en fråga om arvodespersonalens pensioner senast förelåg i riksdagen åberopades mot bifall att en dylik fråga först borde bli föremål för förhandlingar. Det har icke kunnat utrönas huruvida ärendet alls varit på tal under de förhandlingar som den föreliggande propositionen grundar sig på eller om det avses komma med i de justeringar som har förutsatts äga rum innan det föreslagna pensionsreglementet träder i kraft den 1 juli 1959. Icke minst mot sistnämnda bakgrund finner undertecknade att den föreliggande frågan ånyo bör föras inför riksdagen. Att beakta är också det nya läge som inträtt genom statspensioneringens uppläggning enligt propositionen och de principer som är ledande i under behandling varande förslag till allmän tjänstepensionering.

Under åberopande av det sålunda anförda hemställes,

att riksdagen vid behandling av Kungl. Maj:ts proposition nr B 31/1958 måtte besluta,

att på personal i arvodesbefattning som innehar eller innehaft dylik befattning efter den 1 juli 1952 skall vid avgång från arvodesbefattning som innehafts i oavbruten följd från pensioneringen och minst till 60 års ålder tillämpas det pensionsreglemente som gäller för personal på aktiv stat vid den tidpunkt då avgången från arvodesbefattning äger rum.

Stockholm den 2 juli 1958

Per Svensson
i Stenkyrka

Ivar Jansson
Kalix

Eric Nelander

Harald Larsson
i Hedenäset

Olaus Nyberg

Hans Wachtmeister